

انتشارات مشاوران آموزش

ناشر تخصصی عمومی و علوم انسانی

مجموعه کتاب‌های تیزنتیم

روان‌شناسی

تست‌های سطح بالا

مؤلف: شبیم جلیلی منجیلی

پیتنگ فنار

سخن ناشر

هر بار مرا شگفت‌زده می‌کند. بیست و چند سالی است که با هم زندگی می‌کنیم اما هر بار که کتابی برای انتشارات می‌نویسد مرا شگفت‌زده می‌کند. در مورد روش نوشتن کتاب و اهداف آن، باهم حرف می‌زنیم اما او هر آنچه می‌شنود را، هم دگرگون می‌کند هم ارتقا می‌دهد. به همین دلیل هر بار که نوشته‌ای را برایم می‌خواند (که رو به شما دانش‌آموزان عزیز است)، من همانطور که می‌خواند چشمانم درشت می‌شوند.

خانم جلیلی، این کتاب را طوری نوشته است که با کتاب‌های دیگری که کار کرده است، متفاوت است. تفاوت در این است که این کتاب قرار است شما دانش‌آموزان عزیز را با تست‌های درس به درس و تست‌های آزمونی به درجه‌ای از ارتقاء برساند که نتایج درخشان بگیرید. در واقع این کتاب طراحی شده است که شما در کنکور از درصد ۸۰ به ۱۰۰ برسید. هدف این است که حداکثر درصد را در درس روان‌شناسی به دست بیاورید.

موضوع تست‌ها طوری انتخاب شده‌اند که در درجهٔ اول شما را مرحله به مرحله با مفاهیم کتاب درسی آشنا کنند و در درجهٔ دوم تست‌ها طوری طراحی شده‌اند که شما از یک تست چندین مطلب را یاد بگیرید و در نتیجه با زدن یک تست، چندین تست را یاد گرفته باشید و در درجهٔ سوم، تست‌ها هر کجا که نویسنده می‌دانسته است که شما نیاز به راهنمایی برای حل تست دارید، برایتان کنار تست، خط راهنمای آن تست را نوشته است که شما برخورد درست با تست را یاد بگیرید و البته این خط راهنما شامل پاسخ به تست نمی‌شود؛ بلکه دربرگیرندهٔ یاددهی ایدهٔ حمله به تست است و همین موضوع این کتاب را برای شما کاربردی و برای من جذاب می‌کند.

به عنوان ناشری که نزدیک به بیست سال است در حوزهٔ علوم انسانی هم کتاب نوشته‌ایم و هم چاپ کرده‌ایم و هم در حوزهٔ آزمون علوم انسانی و مدارس علوم انسانی به طور جد فعال بودیم، حس شهودی دارم و آن این که می‌دانم این کتاب در میان شما دانش‌آموزان علوم انسانی دوستداران زیادی خواهد داشت.

در انتها آرزو می‌کنم هم برای خودم و هم برای نویسنده و هم برای شما دانش‌آموزان علوم انسانی که برای رسیدن به آرزوهایمان کوتاه نیاییم و از پا ننشینیم و هرگاه کسی به ما گفت که شدنی نیست و تو به آرزوهایت نمی‌رسی بلند شویم از جایمان، و راه بیافتیم و خسته که شدیم باز راه برویم. آینده در نزد شماست دانش‌آموزان عزیز علوم انسانی.

وحید تمنا

ادامهٔ مقدمه

و در یک قالب منطقی ترکیب می‌کردیم. یعنی همان مهارتی که برای درک مفهوم یک رویداد یا متن یک پرسش، به آن نیاز داریم. ما زمانی می‌توانیم به یک پرسش پاسخ دهیم که مفهوم آن را درک کرده باشیم و برای درک مفهوم یک پرسش باید متن آن را به اطلاعات سازنده‌اش تجزیه کنیم و با برقراری ارتباط بین اطلاعات به دست آمده و دانش پیشین خود، آنها را تحلیل و در نهایت، به درک مفهوم آن برسیم. اما تنها آگاهی داشتن از یک مهارت، به کارگیری آن را برای ما آسان نخواهد کرد و ابتدا باید آن را یاد بگیریم و یادگیری هر مهارت، نیازمند تمرین، تمرین و تمرین است. از این رو، در این کتاب با طراحی سؤال‌ها و پاسخ‌های ارائه شده به آنها، در ایجاد زمینهٔ تمرین برای فراگیری این مهارت توسط شما عزیزان، تلاش شده است. آرزویم این است که شما آینده‌ای سرشار از موفقیت را برای خود رقم بزنید.

ششم جلیلی

فهرست

۶.....	درس اول: روان‌شناسی: تعریف و روش مورد مطالعه.....
۱۴.....	آزمون اول.....
۱۶.....	آزمون دوم.....
۱۹.....	درس دوم: روان‌شناسی رشد.....
۲۹.....	آزمون اول.....
۳۲.....	آزمون دوم.....
۳۵.....	درس سوم: احساس، توجه، ادراک.....
۴۳.....	آزمون اول.....
۴۶.....	آزمون دوم.....
۴۹.....	درس چهارم: حافظه و علل فراموشی.....
۵۷.....	آزمون اول.....
۵۹.....	آزمون دوم.....
۶۳.....	درس پنجم: تفکر (۱) حل مسئله.....
۶۹.....	آزمون اول.....
۷۱.....	آزمون دوم.....
۷۵.....	درس ششم: تفکر (۲) تصمیم‌گیری.....
۸۰.....	آزمون اول.....
۸۲.....	آزمون دوم.....
۸۵.....	درس هفتم: انگیزه و نگرش.....
۹۳.....	آزمون اول.....
۹۵.....	آزمون دوم.....
۹۸.....	درس هشتم: روان‌شناسی سلامت.....
۱۰۴.....	آزمون اول.....
۱۰۷.....	آزمون دوم.....
۱۱۰.....	آزمون‌های کل کتاب.....
۱۲۲.....	پاسخنامه تشریحی همراه با خط راهنمای آموزشی برای حل سؤالات.....

درس ۱ روان‌شناسی: تعریف و روش مورد مطالعه

مقدمه

- علم روان‌شناسی تأثیر ویژگی‌های روان‌شناختی را بر عملکرد انسان بررسی می‌کند.
- ویژگی‌های روان‌شناختی نقش مهمی در عملکرد انسان دارد. برای مثال پیشرفت یک دانش‌آموز تنها به میزان دانش کسب شده توسط او بستگی ندارد، بلکه تحت تأثیر عوامل روان‌شناختی – مثل علاقه به تحصیل و پیشرفت، نحوه مطالعه، سبک تربیتی والدین، اراده و سخت‌کوشی و منظم بودن – قرار دارد.
- دغدغه روان‌شناسان، ارائه پاسخ‌های دقیق و معتبر (علمی) به پرسش‌های روان‌شناسی است.
- دو روش مؤثر برای آگاهی از درستی یا نادرستی (ارزیابی اعتبار) پاسخ‌های ارائه شده به پرسش‌های روان‌شناسی عبارت است از:
  - ۱- همخوانی پاسخ‌ها با واقعیت‌های تأیید شده علمی (سازگاری پاسخ‌ها با دانش علمی موجود)
  - ۲- استفاده از روش علمی برای بررسی و تأیید پاسخی که دانش یا واقعیت‌های اثبات شده علمی در مورد آن وجود ندارد.
- پاسخ افراد غیرمتخصص به پرسش‌های روان‌شناسی، شخصی و عامیانه (ناهمخوان با واقعیت‌های تأیید شده علمی) است.

علم چیست؟

- علم روان‌شناسی، شاخه‌ای از علم تجربی است.
- علوم تجربی با استفاده از روش‌های دقیق، همچون مشاهده رابطه بین پدیده‌های طبیعی را بررسی می‌کنند.
- دانشمندان برای بررسی روابط بین پدیده‌ها از پرسش‌های علمی، فرضیه‌ها، قوانین علمی و نظریه‌ها استفاده می‌کنند.
- منظور از بیان‌های علمی در علوم تجربی، مفاهیم علمی مختلف است.
- برخی از بیان‌های علمی مهم عبارت‌اند از: مسئله، فرضیه، قانون و نظریه
- بیان‌های علمی به صورت پیوسته هستند، یعنی بین آنها رابطه سلسله مراتبی وجود دارد، به عبارت دیگر، رابطه بین آنها از روند تکاملی پیروی می‌کند. (هر بیان علمی بعد از کامل شدن بیان علمی پیش از خود، شکل می‌گیرد).

مسئله ← فرضیه ← قانون یا اصل ← نظریه

مسئله

اولین فعالیت در تحقیق است، (تحقیق با مسئله آغاز می‌شود).

فرضیه

پاسخ اولیه به مسئله است.

(ضمن اینکه در پاسخ به یک سؤال می‌آید، می‌تواند باعث طرح سؤال‌های دیگر شود).

خردمندان و سنجیده است.

(مبتنی بر دانش و تجربه پژوهشگر و پیشینیان اوست.) (باشک و تردید همراه نیست).

تأیید یا رد آن نیازمند بررسی دقیق آن است. (با قطعیت و مفاهیم ارزشی مثل باایده و ناپایدها و درست و نادرست بیان نمی‌شود).

قانون یا اصل

فرضیه‌ای که به صورت تجربی تأیید شده، به قانون یا اصل تبدیل می‌شود.

نظریه

«حاصل مجموعه‌ای از قوانین است.»

(مجموع اصول حافظه، نظریه‌های فراموشی را شکل می‌دهند.)

«مفهوم پدیده‌ها و چگونگی آنها را تبیین می‌کند.»

بر اساس سودمندی و کاربردی بودن آن، سنجیده می‌شود.

دارای دو سطح است:

۱- ظاهری: ساختار شکلی و نحوه نگارش نظریه

۲- تجربی: تجربه‌پذیری یا پژوهش‌پذیری سطح ظاهری

برخی از نظریه‌های علمی در تمام علوم، در دو سطح خود به یک اندازه رشد

نکرده‌اند؛ زیرا ساختار ظاهری آنها در زمان ارائه، قابل بررسی تجربی نیست.

(یعنی این نظریه‌ها در زمان ارائه، پشتوانه تجربی قوی ندارند.)

علوم تجربی چه هدف‌هایی را دنبال می‌کند؟

اهداف علوم تجربی عبارت است از:

۱- توصیف پدیده‌ها، ۲- تبیین پدیده‌ها، ۳- پیش‌بینی پدیده‌ها، ۴- کنترل پدیده‌ها

توصیف

اولین هدف روش علمی است.

بیان دقیق و روشن پدیده‌ها است.

(بیان چستی پدیده‌ها است.)

برای مثال در توصیف حافظه می‌گوییم:

«حافظه یعنی قدرت یادآوری و بازشناسی خاطرات گذشته»

تفاوت روان‌شناسان با افراد عادی در توصیف پدیده‌ها

در این است که روان‌شناسان در توصیف پدیده‌ها دقیق

هستند و سعی می‌کنند تحت تأثیر پیش‌داوری شخصی

قرار نگیرند.

تبیین

علت بروز پدیده‌ها را بیان می‌کند.

(بیان چرایی پدیده‌ها است.)

برای مثال، چرایی تحکیم حافظه با این جمله بیان

می‌شود که:

«تکرار به موقع خاطرات موجب تحکیم حافظه

می‌شود.»

تبیین پدیده‌های روان‌شناختی دشوارتر از تبیین پدیده‌های

سایر علوم، همچون فیزیک است؛ زیرا پدیده‌های

روان‌شناختی تحت تأثیر عوامل متعددی قرار دارند.

پیش‌بینی و کنترل

«به چگونگی توصیف و تبیین بستگی دارد.»

«هر چه توصیف و تبیین روشن‌تر باشد، پیش‌بینی و کنترل آسان‌تر خواهد بود.»

«پیش‌بینی و کنترل پدیده‌های روان‌شناختی دشوارتر از سایر علوم

است، چون تبیین آنها دشوارتر است. برای مثال: پیش‌بینی

افزایش انگیزه پیشرفت دشوارتر از پیش‌بینی انبساط فلز است.»

جمله «روش خردکردن مسئله مهارت حل مسئله را افزایش

می‌دهد»، نمونه‌ای از پیش‌بینی است. با آموزش مهارت خردکردن

مسئله، حل مسئله تحت «کنترل» قرار می‌گیرد.

• در روان‌شناسی تجربی (علمی) سعی می‌شود مهم‌ترین علل بروز پدیده‌ها مطالعه شود.

تعریف روان‌شناسی رشد

روان‌شناسی رشد، شاخه‌ای از علم روان‌شناسی است و تغییراتی را که در طول زندگی (فراخانی زندگی) - از زمان تشکیل نطفه تا هنگام مرگ - روی می‌دهد، شناسایی و پیش‌بینی می‌کند. روان‌شناسان، رشد را به جنبه‌های مختلف تقسیم می‌کنند تا به شناخت بهتری از تغییرات رشد دست یابند.

در جدول زیر به جنبه‌های مختلف رشد اشاره شده است.

جنبه‌های رشد	
جسمانی	شامل: ۱- تغییرات ظاهری بدن (مثل رشد قد و وزن) ۲- تغییرات اعضای داخلی بدن (مثل استحکام استخوان‌ها، رشد غدد، افزایش یا کاهش حجم بافت چربی، رشد دستگاه تولیدمثل، رشد غدد، رشد دستگاه عصبی مثل افزایش وزن مغز)
شناختی	شامل تغییرات مربوط به توانایی‌های شناختی مثل: رشد زبان، توجه، حافظه، حل مسئله، هوش، خلاقیت، تمیز دادن، قضاوت کردن و تصمیم‌گیری
هیجانی	به رشد احساسات و بروز آنها مربوط می‌شود. مثل: ابراز خشم، بروز ترس، اصرار بر خواسته داشتن، پشیمان شدن، ترحم کردن، احساس شادی و غم
اجتماعی	شامل تغییراتی است که در ارتباط با روابط فرد با افراد دیگر روی می‌دهد. مثل: روابط با همسالان، استقلال یافتن (به دست گرفتن امور زندگی خود و خودمختاری)، هویت‌یابی (تمایز قائل شدن بین خود و دیگران).
اخلاقی	شامل تغییر در قضاوت اخلاقی و شکل‌گیری ارزش‌ها و اصول اخلاقی و رفتاری است. مثل: رعایت حقوق دیگران، انجام کارهای نیک، اعتقاد به توزیع عادلانه منابع و کمک کردن به افراد گرفتار

عوامل مؤثر بر رشد

روان‌شناسان رشد معتقدند تغییراتی که در طول زندگی افراد رخ می‌دهد، معلول دو عامل است:

۱- عوامل وراثتی؛ ۲- عوامل محیطی

عوامل محیطی	عوامل وراثتی
روان‌شناسان رشد با بررسی عوامل محیطی به دنبال این هستند که: «آیا برای شکل‌گیری خصوصیات در افراد، به محیط‌های مناسب و آموزش (یادگیری) نیاز است»	روان‌شناسان رشد با بررسی عوامل وراثتی به دنبال این هستند که: «آیا هر فرد از ابتدای تشکیل نطفه، خصوصیات ثابتی به دست می‌آورد؟»

ویژگی‌های رشد در دوره قبل از تولد

- رشد دوره قبل از تولد، از زمان تشکیل نطفه تا زمان تولد را دربرمی‌گیرد. (رشد انسان از زمان تشکیل نطفه آغاز می‌شود).
- نطفه زمانی تشکیل می‌شود که اسپرم پدر، تخمک مادر (اووم) را بارور کند. تخمک بارور شده طبیعی (نطفه طبیعی) ۴۶ کروموزوم دارد که:

۲۳ کروموزوم را از پدر می‌گیرد.

۲۳ کروموزوم را از مادر می‌گیرد.

- عوامل مؤثر بر رشد دوره قبل از تولد شامل:

- ۱- عوامل وراثتی: وراثت موجب انتقال صفات از کروموزوم‌های والدین و ژن‌های روی آنها به کودک می‌شود.
- ۲- عوامل محیطی مثل: سن مادر، حالات هیجانی مادر، کیفیت تغذیه مادر، آلودگی محیط و ... است.

ویژگی‌های رشد در دوره کودکی (تولد تا ۱۲ سالگی)

- سرعت و تغییرات زیاد رشد در دوره کودکی باعث می‌شود بسیاری از افراد تصور کنند که روان‌شناسان فقط رشد دوره کودکی را بررسی می‌کنند. در حالی که رشد، از زمان انعقاد نطفه تا پایان زندگی بررسی می‌شود.
- دوره کودکی نسبت به دوره‌های بعدی رشد اهمیت زیادی دارد.

رشد جسمانی - حرکتی در دوره کودکی

- رشد جسمانی - حرکتی، ابتدایی‌ترین و شاخص‌ترین جنبه رشد است.

رشد حرکتی	رشد جسمانی
کودکان مهارت‌های حرکتی درشت را قبل از مهارت‌های حرکتی ظریف به دست می‌آورند.	شامل تغییر در:
۱- حرکات درشت: با عضلات بزرگ مثل عضلات ساعد و بازوها انجام می‌شود.	۱- ظاهر بدن:
۲- حرکات ظریف: با عضلات کوچک مثل عضلات انگشتان انجام می‌شود.	* وزن کودک ۶ ماهه: دو برابر زمان تولد است.
(مثل گرفتن لیوان، برداشتن چیزی با انگشتان، قیچی کردن، بستن بند کفش)	* وزن کودک یک ساله: سه برابر زمان تولد است.
روند رشد حرکات درشت از تولد تا ۱۵ ماهگی، به طور میانگین عبارت است از:	* قد: بلندتر از زمان تولد است.
۲ ماهگی ← بالا نگه داشتن چانه و سینه	۲- اعضای بدن
۵ ماهگی ← غلت زدن	* وزن مغز افزایش می‌یابد.
۶ ماهگی ← نشستن با کمک	* استخوان‌ها محکم‌تر می‌شود.
۸ ماهگی ← نشستن مستقل	
۱۰ ماهگی ← ایستادن با کمک	
۱۲ ماهگی ← بلندشدن از وضعیت نشسته (با کمک)	
۱۴ ماهگی ← ایستادن مستقل	
۱۵ ماهگی ← راه رفتن مستقل	

توهم	خطای ادراکی
در غیاب محرک بیرونی اتفاق می‌افتد. (برای مثال، صدایی که وجود ندارد، شنیده می‌شود، یا یک شیء که وجود ندارد، دیده می‌شود).	در حضور محرک بیرونی اتفاق می‌افتد. (محرک حضور دارد، ولی ادراک ما از آن با خطا همراه است).
افراد مبتلا به اختلال‌های روانی یا افرادی که تحت تأثیر مواد مخدر هستند، دچار توهم می‌شوند.	همه انسان‌ها دچار خطای ادراکی می‌شوند.

مکتب گشتالت

- گشتالت، یک واژه آلمانی و معادل واژه‌های «کل» و «هیئت» است.
- روان‌شناسان گشتالت:
  - کل را بیش از مجموع اجزای تشکیل دهنده یک شیء یا رویداد می‌دانند.
  - کل را علاوه بر مجموع اجزا، شامل روابط بین اجزا هم می‌دانند که از جمع اجزا به دست نمی‌آید.
  - معتقدند روش‌های جزءنگر- که اشیاء یا رویدادها را متشکل از مجموع اجزای تشکیل دهنده آن می‌دانند- درک جامعی از ادراک ایجاد نمی‌کنند.
  - روابط بین اجزا و تأثیر آنها بر ادراک ما را با چند اصل ساده توضیح می‌دهند.

برخی از اصول گشتالت عبارت‌اند از:

- ۱- **اصل شکل و زمینه:** بر اساس این اصل، ادراک ما از یک شکل، تحت تأثیر زمینه‌های مختلف، تغییر می‌کند. برای مثال:
  - **مثال اول:** در تصویر «الف» اندازه دایره‌های وسط با هم برابرند، اما دایره‌ای که با دایره‌های بزرگ‌تر احاطه شده است، کوچک‌تر ادراک می‌شود.
  - **مثال دوم:** در تصویر «ب»، حرف B را با توجه به حروف A و C، حرف B و با توجه به اعداد ۱۲ و ۱۴، عدد سیزده می‌خوانیم.
  - **مثال سوم:** نحوه سازماندهی ادراک ما در خطاهای پونزو و مولر- لایر، بر اساس اصل شکل و زمینه توضیح داده می‌شود.

منظور از شکل و زمینه چیست؟

شکل، بخشی است که ما به آن توجه می‌کنیم و آن را در جلوی زمینه می‌بینیم؛ مثل دایره‌های وسط در شکل «الف» و حرف B در شکل «ب».
 زمینه، بخشی است که ما به آن توجه نداریم و آن را به صورت محو و پشت شکل می‌بینیم؛ مثل دایره‌های اطراف دایره‌های وسط در شکل «الف» و حروف A و C و اعداد ۱۲ و ۱۴، در شکل «ب».

۲- **اصل مجاورت:** براساس این اصل، اشیایی که در کنار هم قرار می‌گیرند، در یک گروه ادراک می‌شوند. برای مثال:

■ **مثال اول:** ما شکل روبه‌رو را به صورت سه گروه می‌بینیم که هر گروه، از دو دایره تشکیل شده است. یعنی دایره‌های نزدیک به هم را با هم و در یک گروه می‌بینیم.

۸۱ منظور از میزان خاصی از ذرات گازی شکل سنگین‌تر از هوا که دریافت‌های حسی را امکان‌پذیر می‌سازد، چیست؟.....

- ۱ تأثیر پایداری دریافت‌های حسی در تحریک حواس
- ۲ حداکثر حساسیت فیزیکی در حواس مختلف
- ۳ تأثیر شدت محرک بر تحریک گیرنده‌ها
- ۴ آگاهی نسبت به موضوعات محسوس

۸۲ در توجه تقسیم شده چه اتفاقی می‌افتد؟..... (سراسرس فارغ از کشور - ۹۶)

هنگام پاسخگویی به این سؤال باید به دو نکته توجه داشته باشیم.
۱- فرایند توجه مورد پرسش است. ۲- نوع توجه، توجه تقسیم شده است.

- ۱ عوامل محیطی باعث حواس‌پرتی می‌شود.
- ۲ توجه فرد روی یک خبر مهم متمرکز می‌شود.
- ۳ چند نوع اطلاعات به‌طور مساوی دریافت می‌شود.
- ۴ چند نوع اطلاعات به‌طور هم‌زمان پردازش می‌شود.

۸۳ «مطالعه هدفمند مطالب درسی» و «وجود تنوع تصویری در یک کتاب»، به ترتیب، به افزایش کدام عوامل منجر خواهد شد؟..... (مفهومی)

- ۱ آشنایی نسبی با محرک - تغییرات درونی محرک
- ۲ درگیری ذهنی با محرک - تغییرات درونی محرک
- ۳ درگیری ذهنی با محرک - آشنایی نسبی با محرک
- ۴ آشنایی نسبی با محرک - درگیری ذهنی با محرک

۸۴ ادراک ما از یک انسان به عنوان یک کل یکپارچه، در حالی که به نرده چوبی افقی تکیه داده و بخشی از بدن او به وسیله نرده پوشیده شده است، براساس کدام اصل گشتالت سازمان می‌یابد؟..... (مفهومی)

برای پاسخگویی به چنین پرسش‌هایی باید بینیم بین احساس و ادراک محرک چه تفاوتی وجود دارد؟

- ۱ استمرار
- ۲ مجاورت
- ۳ مشابهت
- ۴ شکل و زمینه

۸۵ هنگام ردیابی محرک هدف، در صورتی که تبعات از دست دادن آن برای ما بسیار سنگین باشد، احتمال اتخاذ کدام تصمیم نادرست، بیش از سایر موارد است؟..... (مفهومی)

نشانه‌ها را از درون متن سؤال بیرون بیاور. ابتدا باید برانی که منظور از اینکه گفته شده «از دست دادن حرف با تبعات سنگین همراه است»، چیست؟

- ۱ ردیابی علامت غایب
- ۲ ردیابی علامت حاضر و غایب
- ۳ ردیابی علامت حاضر
- ۴ عدم ردیابی علامت غایب

۸۶ پیدا کردن حرف X در شکل روبه‌رو تحت تأثیر کدام عامل قرار دارد؟..... (کنکاشی)

B M Y D D T S D
S P A N K H V G
I B S D L Z D W
T O U C H R Y N
F R M O N E Y N
W B Z D R E A M
J O O R Q Y X B
M F F R I E N D
(سراسرس - ۹۷)

- ۱ ویژگی منحصر به فرد هدف
- ۲ آشنایی نسبی با موضوع
- ۳ تعداد عوامل انحرافی
- ۴ پدیده خستگی

۸۷ انجام دادن کدام دو فعالیت، دشوارتر از بقیه است؟.....

- ۱ با رفیق پهلو دستی حرف زدن و از گفته‌های معلم یادداشت برداشتن
- ۲ رانندگی کردن و حرف‌های دوست خود را در موبایل گوش کردن
- ۳ خانه را جارو کشیدن و در عین حال به تلویزیون نگاه کردن
- ۴ راه رفتن، حرف زدن و در عین حال چیزی خوردن

۸۸. دو خط پر رنگی که در تصویر زیر، در جهت عمودی رسم شده‌اند با هم برابرند، اما یکی از آنها بزرگ‌تر از دیگری ادراک می‌شود. عدم تطابق ادراک و احساس ما از اندازه این دو خط با توجه به کدام یک از اصول گشتالت توضیح داده می‌شود؟..... (کنکاشی)

- ۱ اصل شکل و زمینه
۲ اصل مجاورت
۳ اصل مشابهت
۴ اصل استمرار

۸۹. خواندن یک مطلب علمی همراه با رؤیت تصاویر آن، ..... (مفهومی)

- ۱ در صورت عدم وجود آگاهی نیز امکان‌پذیر است.
۲ موجب تقسیم توجه بین دو تکلیف می‌شود.
۳ اثر منفی توجه تقسیم شده را کاهش می‌دهد.
۴ به ایجاد توجه متمرکز منجر می‌شود.

۹۰. بازخوانی یک پیام مکتوب با سرعتی بسیار سریع‌تر از هنگامی که آن را برای بار نخست خوانده‌اید، حتی اگر به یاد نداشته باشید که تا کنون چنین مطلبی را خوانده‌اید، بیانگر چیست؟..... (مفهومی)

متن سؤال را تیزه و واژه‌های کلیدی آن را پیدا می‌کنیم؛ «بازخوانی... سریع‌تر از... خواندن آن در بار نخست» این واژه‌ها به کدام مفهوم اشاره دارند؟

- ۱ آشنایی نسبی
۲ خوگیری
۳ آماده‌سازی
۴ توجه تقسیم شده

۹۱. کدام عبارت در ارتباط با دشواری یک تکلیف درست است؟..... (کنکاشی)

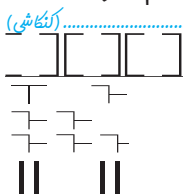
- ۱ با حفظ توجه در ساعات طولانی، رابطه مستقیم دارد.
۲ به ایجاد توجه متمرکز و افزایش آگاهی منجر می‌شود.
۳ با مدت زمان مفید برای ایجاد توجه مستمر، رابطه معکوس دارد.
۴ در شرایطی که به توجه تقسیم شده نیاز داریم، موجب افزایش کارایی توجه می‌شود.

۹۲. اگر به‌طور هم‌زمان، اطلاعات متفاوت به هر دو گوش یک فرد ارائه شود و به او گفته شود فقط به اطلاعات دریافت شده از گوش راست خود توجه کنید، در مرحله یادآوری، علاوه بر اینکه اطلاعات دریافت شده از گوش راست را به یاد می‌آورد، به اطلاعات دریافت شده از گوش سمت چپ خود نیز به‌طور ناآگاهانه دسترسی خواهد داشت، به‌طوری که آن اطلاعات را به‌طور تلویحی در مکالمات بعدی خود به‌کار خواهد برد. پاسخ کدام پرسش، علت این امر را توضیح می‌دهد؟..... (مفهومی)

- ۱ آیا همه افراد اطلاعات را با دور زمانی یکسان ذخیره می‌کنند؟
۲ آیا به همه آنچه توجه داریم، آگاهی کامل داریم؟
۳ چگونه می‌توانیم حافظه بهتری داشته باشیم؟
۴ چگونه می‌توانیم تمرکز ایجاد کنیم؟

متن سؤال را تیزه می‌کنیم. ۱- هر دو گوش به‌طور هم‌زمان، اطلاعات متفاوتی را دریافت می‌کنند. ۲- اطلاعات گوش راست مورد توجه قرار می‌گیرد. ۳- اطلاعات گوش راست به‌طور ناآگاهانه به یاد آورده می‌شود. ۴- به‌طور ناآگاهانه به اطلاعات گوش چپ دسترسی دارد.

۹۳. ادراک ما از شکل‌های «الف»، «ب» و «ج» به‌ترتیب، براساس کدام اصول گشتالت سازمان می‌یابد؟..... (کنکاشی)

- الف
ب
ج
- ۱ مشابهت - مجاورت - استمرار
۲ مشابهت - تقارب - استمرار
۳ تقارب - مشابهت - مجاورت
۴ تقارب - مجاورت - مجاورت

تعداد سوال: ۲۰   آزمون ۲ درس سوم   مدت پاسخگویی: ۱۵ دقیقه

۱۰۱. کدام عامل موجب می‌شود که یک دانش‌آموز متوسط در کنار یک دانش‌آموز قوی، «ضعیف» به نظر برسد؟
 ۱) خطای ادراکی   ۲) جبران حسی   ۳) محرومیت حسی   ۴) شدت محرک
 ۱۰۲. ما ادراک خود از شکل‌های «الف»، «ب» و «ج» را به ترتیب، براساس کدام اصول گشتالت سازمان می‌دهیم؟
 ۱) مجاورت - مشابهت - استمرار
 ۲) مشابهت - مجاورت - استمرار
 ۳) مجاورت - مشابهت - تقارب
 ۴) مشابهت - مجاورت - تقارب

۱۰۳. اگر یک توپ رنگی را به‌طور مکرر از یک جهت ثابت به کودک ارائه دهیم و سپس، آن را از جهت دیگری به او نشان دهیم، نظر کودک را جلب خواهد کرد. در این شرایط، جلب توجه کودک، بیانگر کاهش تأثیر کدام عامل خواهد بود؟
 ۱) تغییرات درونی محرک
 ۲) آشنایی نسبی با محرک
 ۳) انگیزش ذهنی
 ۴) تداوم توجه

باید به این بخش از سؤال توجه کنیم که به ارائه یک محرک از زاویه متفاوت اشاره دارد.

۱۰۴. خطای اکثر مردم در تشخیص سمت راست و چپ بدن خود، ناشی از تأثیر کدام عامل بر کاهش کارایی توجه است؟
 ۱) به‌کارگیری توجه متمرکز در انجام تکلیف   ۲) عدم آشنایی با چهار جهت اصلی
 ۳) ویژگی‌های شخصی و دشواری تکلیف   ۴) تشابه تکالیف مورد نظر
 ۱۰۵. کار تکنسین رادار در یک منطقه جنگی، نگاه کردن متوالی به صفحه رادار و ردیابی هواپیمای جنگی است. تصمیم درست در چنین شرایطی، هنگام عدم حضور محرک هدف چیست؟
 ۱) هشدار کاذب
 ۲) اصابت درست
 ۳) رد درست
 ۴) از دست دادن محرک

برای درک این سؤال، لازم نیست کل آن را چند بار به دقت بخوانیم، بلکه فقط کافی است به مهم‌ترین بخش آن توجه داشته باشیم.

۱۰۶. این جمله که «پردازش دیداری جایگزین پردازش شنیداری در افراد ناشنوا می‌شود»، بیانگر چیست؟
 ۱) کارآمدی دریافت‌های چند حسی   ۲) جبران نقص حواس از طریق حواس دیگر
 ۳) حداقل شدت محرک برای تحریک حواس   ۴) عدم آگاهی کامل نسبت به تحریکات حسی
 ۱۰۷. خستگی در کدام شرایط، مهم‌ترین عامل کاهش کارایی است؟
 ۱) ردیابی محرک در دوره زمانی طولانی   ۲) یافتن محرک در مکانی نامعلوم
 ۳) عدم تطابق احساس و ادراک   ۴) افزایش تغییرات درونی
 ۱۰۸. ادراک ما از دو مجموعه اصوات تکرار شونده که با وجود تداخل آنها با یکدیگر، همدیگر را قطع نمی‌کنند و هر یک از مجموعه‌ها به‌صورت اصوات متعلق به هم شنیده می‌شود، براساس کدام اصل گشتالت سازمان می‌یابد؟
 ۱) استمرار
 ۲) شکل و زمینه
 ۳) مجاورت
 ۴) مشابهت

متن سؤال را تیزتر می‌کنیم. دو مجموعه اصوات، ۱- با هم تداخل می‌کنند. ۲- همدیگر را قطع نمی‌کنند. ۳- هر یک از مجموعه‌های اصوات، به صورت صداهای متعلق به هم شنیده می‌شود.

رشد شناختی بررسی می‌شوند، اما رشد سیستم عصبی مرکزی (مغز) مربوط به رشد جسمانی است. *صفحه ۳۶ و ۴۸ کتاب درسی*

درس سوم

۸۱. **گزینه ۳** در متن سؤال، به میزان خاصی از محرک (ذرات گازی شکل سنگین‌تر از هوا) اشاره شده که دریافت‌های حسی را امکان‌پذیر می‌سازد. میزان خاصی از محرک که موجب تحریک اندام‌های حسی می‌شود و دریافت‌های حسی را امکان‌پذیر می‌سازد، به این نکته اشاره دارد که تحریک هر یک از گیرنده‌ها تابع شدت محرک است. *صفحه ۱۷ کتاب درسی*

۸۲. **گزینه ۴** در توجه تقسیم شده، چند فعالیت به‌طور هم‌زمان انجام می‌شود. ممکن است در پاسخ دادن به این سؤال، در انتخاب بین گزینه‌های «۳ و ۴» دچار اشتباه شویم، اما باید به این نکته توجه داشته باشیم که در گزینه «۳» به دریافت اطلاعات اشاره شده، درحالی که فرایند توجه، به معنی انتخاب اطلاعات دریافت شده است. نه دریافت آنها. *صفحه ۸۰ کتاب درسی*

۸۳. **گزینه ۲** هدفمندی موجب ایجاد و افزایش انگیزگی ذهنی (درگیری ذهنی با محرک) می‌شود. تنوع تصویری در کتاب، شرایط متنوعی را در درون آن ایجاد می‌کند؛ یعنی تغییرات درونی آن را افزایش می‌دهد. *صفحه ۷۶ و ۷۷ کتاب درسی*

۸۴. **گزینه ۱** احساس و ادراک ما از این فرد چه تفاوتی با هم دارد؟ ۱- احساس ما از او به صورت فردی است که توسط یک نرده چوبی به دو بخش جدا از هم تقسیم شده و بخشی از آن در بالای نرده چوبی و بخش دیگر در پایین نرده چوبی دیده می‌شود. ۲- اما ادراک ما از او به صورت دو تکه منقطع و جدا از هم نیست، بلکه به‌شکل فردی پیوسته و با هیأت یکپارچه است که پشت نرده چوبی قرار دارد.

آگر در این سؤال به پای اصل استمرار، به اصل تقارب اشاره شده بود، باز هم درست بود؛ چون ما این فرد را به صورت کامل ادراک می‌کنیم، نه به صورت یک موپود ناقص که بخشی از بدن او حذف شده است.

صفحه ۱۳ و ۱۴ کتاب درسی

مربوط است ← رشد جسمانی انجام رفتارهای مستقل (استقلال یافتن) ← رشد اجتماعی *صفحه ۴۶ و ۵۰ کتاب درسی*

۷۷. **گزینه ۳** در جمله اول: به تأثیر پرورش بر کسب تخصص اشاره شده است. تربیت و پرورش، عامل محیطی است.

در جمله دوم: به یکسان بودن ترتیب بروز رفتارهای حرکتی در همه انسان‌ها اشاره شده است. یعنی با وجود محیط‌های متفاوتی که انسان‌های مختلف در آن زندگی می‌کنند، ترتیب بروز رفتارهای حرکتی- مثل غلتیدن، نشستن با کمک، نشستن بدون کمک و ...- در همه انسان‌ها یکسان است، پس در این جمله، به تأثیر عامل وراثتی در رشد تأکید شده است.

هر وقت به شباهت بین همه انسان‌ها یا همه اعضای تشکیل دهنده یک گونه ثانوی اشاره شود، باید بدانیم که بر تأثیر عوامل وراثتی تأکید دارد، چون عامل محیطی در مورد همه انسان‌ها یا همه اعضای یک گونه ثانوی، یکسان نیست، برای مثال رفتار والدین یا تمام فرزندان خود، هر قدر هم که تلاش کنند، یکسان نخواهد بود.

۷۸. **گزینه ۴** نکته مهم در این سؤال، محتمل دانستن رویدادهایی است که در حال حاضر با آنها مواجه نیستیم. یعنی در پیش‌بینی یک موقعیت، فرضیه‌سازی می‌کنیم و از احتمال‌های مختلف بهره می‌بریم. *صفحه ۵۵ کتاب درسی*

۷۹. **گزینه ۴** خشم، یکی از اشکال هیجانی است که در صورت عدم کنترل، ممکن است به رفتارهای مخرب منجر شود، اما از طریق کنترل خشم و ورزش کردن می‌توان از بروز آنها پیش‌گیری کرد. بروز تغییرات فیزیولوژیکی و هورمونی که در گزینه «۱» به آن اشاره شده، جزء تغییراتی است که حتماً بروز می‌کند و عواملی مثل کنترل خشم و ورزش کردن، به توقف آن نمی‌انجامد. گزینه «۲» به اشراف بر توانایی‌های شناختی اشاره دارد که در نتیجه گذر زمان ایجاد می‌شود و به این سؤال ارتباط ندارد. گزینه «۳» نیز با این سؤال ارتباط ندارد. *صفحه ۵۷ کتاب درسی*

۸۰. **گزینه ۴** حل مسئله، زبان و درک روابط بین اعداد، مواردی هستند که در

۸۵ **گزینه ۱** *گزینه ۱: «۱»:* ردیابی علامت

غایب ← تصمیم نادرست در شرایطی است که محرک هدف در آن حضور ندارد.

گزینه ۲: «۲»: ردیابی علامت حاضر و غایب ← به ترتیب، تصمیم درست و نادرست است. (این گزینه اساساً نادرست است، چون هم‌زمانی دو نوع ردیابی در یک موقعیت واحد امکان‌پذیر نیست).

گزینه ۳: «۳»: ردیابی علامت حاضر ← تصمیم درست در شرایطی است که محرک هدف در آن حضور دارد.

گزینه ۴: «۴»: عدم ردیابی علامت غایب ← تصمیم درست در شرایطی است که محرک هدف در آن حضور ندارد.

سکین بودن نجات از دست دادن محرک حرف در یک موقعیت ردیابی، به معنی اهمیت زیاد آن موقعیت است. به این نکته نیز توجه داشته باش که تصمیم نادرست در چنین موقعیتی مورد پرسش است، نه هر تصمیمی.

۸۶ **گزینه ۳** *پروبل ۳-۲، صفحه ۷۷ کتاب درسی*

سؤال‌هایی باید به دو نکته توجه داشته باشیم. نکته اول: ابتدا باید ببینیم آیا پیدا کردن محرک هدف با سرعت انجام می‌شود یا به زمان بیشتری نیاز دارد؟

نکته دوم: اگر محرک هدف در یک موقعیت، به راحتی پیدا شود، باید ببینیم آیا علت آن ویژگی‌های منحصر به فرد هدف است، یا تعداد عوامل انحرافی کم است؟ اما اگر جست‌وجوی هدف به کندی انجام شود، به این معنی است که محرک هدف فاقد ویژگی منحصر به فرد است، ولی در عوض، تعداد عوامل انحرافی زیاد است و یا محرک‌های انحرافی دارای ویژگی منحصر به فرد هستند و نظر ما را بیشتر از محرک هدف جلب می‌کنند.

در این شکل، حرف X ویژگی خاصی ندارد و از جهاتی شبیه به حروف دیگر، مثل حروف Y و K است، چون آنها نیز مانند حرف X گوشه‌دار هستند. از طرف دیگر، تعداد حروف دیگر (عوامل انحرافی) نیز زیاد است و ما برای پیدا کردن حرف X مجبوریم به تک تک حروف نگاه کنیم، در نتیجه،

جست‌وجوی حرف X در این شکل به کندی صورت می‌گیرد. *صفحه ۷۸ و ۷۹ کتاب درسی*

۸۷ **گزینه ۱**

زدن با پهلودستی» و «یادداشت برداشتن از گفته‌های معلم» شبیه به هم هستند، چون هر دوی آنها نیازمند گوش دادن هستند. پس انجام هم‌زمان آنها دشوار است.

گزینه ۲: «۲»: رانندگی، فعالیتی است که در آن مهارت پیدا می‌کنیم و پس از مهارت یافتن در آن به تمرکز نیاز نداریم؛ به همین دلیل، انجام هم‌زمان آن با فعالیت‌های دیگر دشوار نیست. **گزینه ۳:** «۳»: به فعالیت‌های متفاوتی اشاره دارد که به تمرکز نیاز ندارند. پس انجام هم‌زمان آنها دشوار نخواهد بود.

گزینه ۴: «۴»: به فعالیت‌های متفاوتی اشاره دارد که به‌طور خودکار انجام می‌شوند و به تمرکز نیاز ندارند. پس انجام هم‌زمان آنها دشوار نیست.

انجام هم‌زمان دو فعالیت در صورتی دشوار است که: «به هم شبیه باشند»، یا «انجام هر دوی آنها دشوار باشند» و یا «هیچ‌یک از آنها جزء فعالیت‌های مهارتی نباشند و هر دوی آنها به توجه متمرکز نیاز داشته باشند». (فعالیت‌های مهارتی - مثل رانندگی - فعالیت‌هایی هستند که بعد از مهارت یافتن در آنها به توجه متمرکز نیاز ندارند و به‌طور خودکار انجام می‌شوند).

صفحه ۸۱ کتاب درسی

۸۸ **گزینه ۱**

کوچک‌تر ادراک می‌شود. در جایی قرار دارد که فاصله خطوط همگرا از هم بیشتر است، اما خطی که بزرگ‌تر دیده می‌شود، در جایی قرار دارد که فاصله خطوط همگرا از هم کمتر است. یعنی ادراک ما از این دو خط، تحت تأثیر زمینه‌های مختلفی که آنها در آن قرار دارند، تغییر می‌کند. پس ادراک ما از آن با اصل شکل و زمینه توضیح داده می‌شود.

هر تصویری که در آن، پند شکل در قواعد متشلف، بین خطوط همگرا قرار می‌گیرند، به فضای پویا و معروف است.

صفحه ۸۲ تا ۸۳ کتاب درسی

۸۹ **گزینه ۴**

گزینه «۱» اساساً نادرست است. گزینه‌های «۲» و «۳» نیز نادرست هستند، چون فقط یک تکلیف - یعنی یادگیری مطلب علمی - انجام می‌شود. پس توجه در این سؤال، از نوع تقسیم شده نیست.

۱۰۴. **گزینه ۴** درک کلی ما از موضوع

مورد پرسش در این سؤال «عاملی است که باعث خطای اکثر افراد در تشخیص سمت چپ و راست بدن خود می‌شود» که کمی مبهم است و مفهوم مشخصی را به ذهن ما نمی‌آورد. اما در متن سؤال به نکته دیگری نیز اشاره شده و آن نکته این است که «این عامل، موجب کاهش کارایی توجه می‌شود». پس تک تک گزینه‌ها را بررسی می‌کنیم تا ببینیم کدام یک موجب کاهش کارایی توجه می‌شود.

گزینه «۱» به توجه متمرکز اشاره دارد که موجب افزایش کارایی توجه می‌شود. نه کاهش آن، پس نادرست است. در متن سؤال به خطای اکثر افراد اشاره شده. پس گزینه «۲» نیز نادرست است. گزینه «۳» نیز نادرست است، چون در آن به ویژگی‌های شخصی اشاره شده که منحصر به فرد است و در اکثر افراد، یکسان نیست. گزینه «۴» به شباهت سمت چپ و راست بدن اشاره دارد و ما می‌دانیم که شباهت دو تکلیف، کارایی توجه را کاهش می‌دهد.

صفحه ۸ کتاب درسی

۱۰۵. **گزینه ۳** مهم‌ترین بخش این سؤال که

باید مورد توجه قرار دهیم، تصمیم درست، هنگام عدم حضور محرک هدف است. وقتی محرک هدف حضور نداشته باشد، ردیابی هم نمی‌شود؛ یعنی تصمیم درست در این شرایط، رد درست است.

پدول ۳-۲، صفحه ۷۷ کتاب درسی

۱۰۶. **گزینه ۲** جانشینی حس دیداری به جای

حس شنوایی در افراد ناشنوا، به معنی جبران نقص شنوایی از طریق به‌کارگیری توانایی دیداری است. فعالیت ۳-۴، صفحه ۷۰ کتاب درسی

۱۰۷. **گزینه ۱** گزینه‌ها را بررسی می‌کنیم.

گزینه «۱» به گوش‌به‌زنگی، گزینه «۲» به جست‌وجوی هدف و گزینه «۳» به خطای ادراکی اشاره دارد و گزینه «۴» موجب افزایش کارایی می‌شود، نه کاهش آن. در این مرحله باید از خود بیرسیم؛ خستگی در کدام یک از این موارد، به کاهش کارایی توجه منجر می‌شود؟ صفحه ۷۸ کتاب درسی

۱۰۸. **گزینه ۱** دو خط را در نظر بگیر.

بین احساس- یعنی اطلاعاتی که واقعاً دریافت می‌شود- و ادراک- یعنی تفسیر ما از اطلاعات دریافت شده- مطابقت وجود ندارد. صفحه ۸۱ و ۸۲ کتاب درسی

۱۰۲. **گزینه ۳** اجزای شکل «الف» شبیه

هم هستند، اما به صورت هشت گروه از دایره‌های چهارتایی ادراک می‌شوند ← یعنی ادراک ما از آن براساس اصل مجاورت سازمان می‌یابد. (علاوه بر این، هر گروه چهارتایی را براساس اصل تقارب، به صورت یک چهارگوش کوچک نیز می‌بینیم.)

فاصله اجزای شکل «ب» یکسان است، اما به صورت دو گروه، یکی متشکل از دایره و دیگری متشکل از چهارگوش ادراک می‌شود ← یعنی ادراک ما از آن براساس اصل مشابهت سازمان می‌یابد.

شکل «ج» به صورت یک مثلث کامل ادراک می‌شود ← پس ادراک ما از آن براساس اصل تقارب سازمان می‌یابد. صفحه ۸۳ کتاب درسی

۱۰۳. **گزینه ۲** متن سؤال را تجزیه می‌کنیم.

۱- محرک به طور مکرر از زاویه ثابت به کودک نشان داده می‌شود. ۲- نشان دادن محرک از زاویه دیگر به کودک، توجه او را جلب می‌کند.

سؤال این است که «کاهش کدام عامل در جلب توجه کودک به محرک مؤثر بوده است؟» با مشاهده گزینه‌ها متوجه می‌شویم که پاسخ این سؤال با مبحث عوامل ایجاد خوگیری و تمرکز ارتباط دارد. پس با توجه به این نکته و با تأکید بر بخشی از سؤال که به «تأثیر ارائه یک محرک از زاویه متفاوت در جلب توجه کودک» اشاره دارد، به آن پاسخ می‌دهیم. در این مرحله، باید از خود بیرسیم؛ «ارائه محرک از زاویه متفاوت، موجب کاهش تأثیر کدام عامل می‌شود؟» و با توجه به اینکه می‌دانیم ارائه محرک از زاویه متفاوت، موجب ایجاد تازگی می‌شود و آشنایی نسبی با آن را کاهش می‌دهد، به پاسخ دست می‌یابیم که گزینه «۲» است.

اگر فقط با توجه به گزینه‌ها بتوانیم به این سؤال پاسخ دهیم، کافی است که بدانیم، کاهش موارد مطرح شده در گزینه‌های «۱»، «۳» و «۴» موجب کاهش توجه می‌شود؛ نه جلب توجه به محرک.

صفحه ۷۶ و ۷۷ کتاب درسی